

Het archief als nutsvoorziening

“van centrale naar verdeelstation”

Moderne openbare archieven tot nu toe

Moderne openbare archieven vervullen sinds tweehonderd jaar een belangrijk functie binnen onze maatschappij. Ze zorgen ervoor dat iedereen toegang kan krijgen tot overheidsinformatie en daaraan gerelateerde particuliere informatie. Zodat een reconstructie van het verleden mogelijk is, nu en in de toekomst. In de loop der tijd hebben archiefinstellingen hun producten en diensten afgestemd op deze maatschappelijke functie. En daarmee ook hun achterliggende organisatie, werkprocessen en voorzieningen. Het archief als nutsvoorziening, om een metafoor te gebruiken.

Huidige werkwijze onder druk door digitalisering maatschappij

De digitalisering van de maatschappij zet de huidige werkwijze onder druk. Niet omdat archiefinstellingen hun werk niet goed doen, maar omdat de wereld daarbuiten ingrijpend verandert. Archiefinstellingen moeten mee veranderen, als ze hun maatschappelijke functie duurzaam willen vervullen.

Beweging van een centrale naar een verdeelstation

Door deze veranderingen is een andere invulling van de rol van het archief noodzakelijk. Om in de metafoor van de nutsvoorziening te blijven: van een centrale naar een verdeelstation: informatie komt binnen, maar wordt verbonden met andere informatie ongeacht wie het beheert en teruglevert aan een gebruiker. Het archief gaat breder kijken naar informatie: niet alleen dat wat onder de Archiefwet valt, maar ook dat wat onder de Woo beschikbaar is. Want de gebruiker zoekt informatie, ongeacht het regime waaronder het valt.

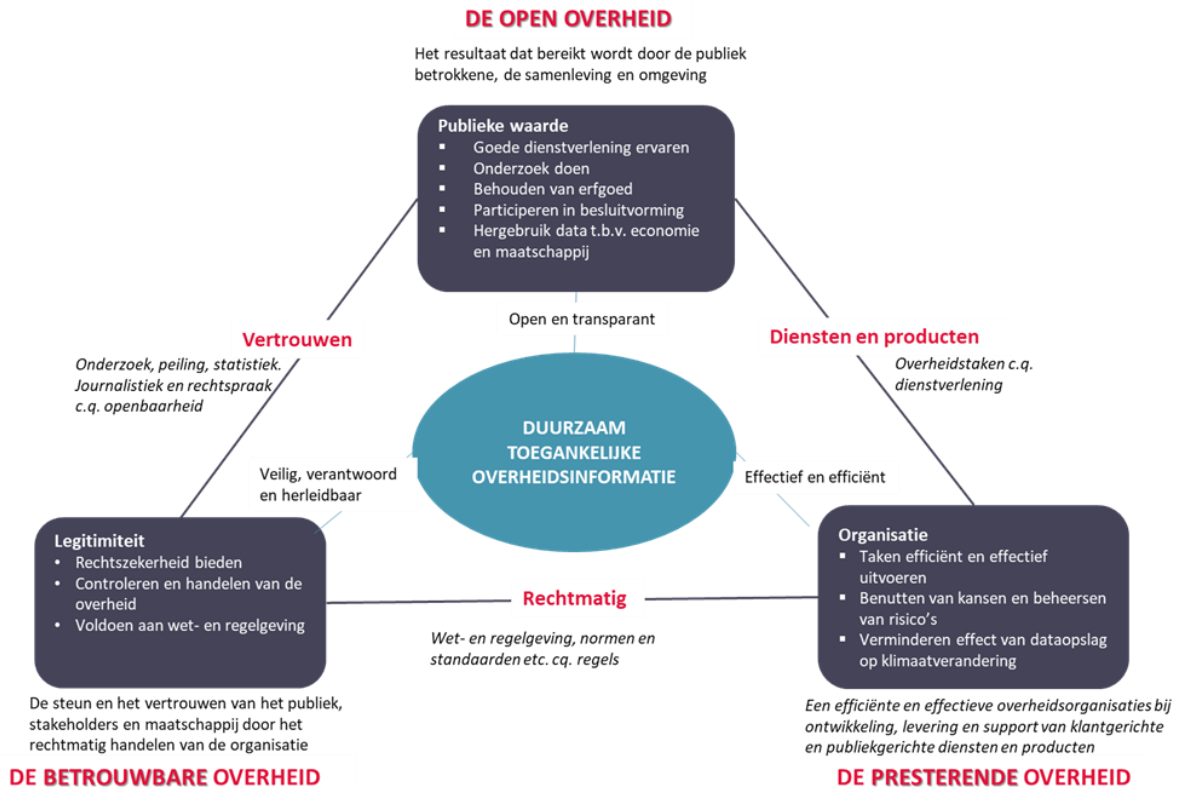
Archief van de toekomst: Uitgangspunten

Uitgangspunt voor het archief van de toekomst zijn de waarden die archiefinstellingen hanteren. Deze dienen als toetssteen om keuzes te maken. De visie van de KVAN zegt daar nu over: archieven zijn belangrijk zodat iedereen toegang kan krijgen tot informatie om een reconstructie van het verleden mogelijk te maken, nu en in de toekomst. Deze waarde staat nog steeds als een huis, maar de toegang tot informatie heeft een veel breder belang dan alleen de reconstructie van het verleden. Archiefinstellingen dragen bij aan een open, betrouwbare en presterende overheid.

Zoals weergegeven in de volgende tekening¹. Daarmee spelen archiefinstellingen een belangrijke rol bij de uitdagingen waar de Nederlandse overheid voor staat.

---

¹ Zie <https://www.nationaalarchief.nl/archiveren/kennisbank/module-1-de-waarde-van-de-duurzame-toegankelijkheid> voor een uitgebreide toelichting hierop.

De focus op de overheid strekt *verder dan alleen overheidsinformatie*. Ook *particuliere informatie is belangrijk* om het handelen van de overheid in context te plaatsen. Als particuliere organisaties of burgers partner, tegenspeler, begunstigde of slachtoffer zijn van de overheid. Alleen de toegang tot overheidsinformatie geeft dan een te eenzijdig beeld vanuit het perspectief van de overheid.

Diepgeworteld in het DNA

Het denken en handelen vanuit deze maatschappelijke waarden is al diepgeworteld in het DNA van archiefinstellingen. Dit zijn de kracht en onderscheidende kwaliteit waarmee we de veranderopgave als sector kunnen realiseren. De waarden zijn redelijk universeel en stabiel. Maar er zijn verschillende manieren om hier praktisch invulling aan te geven.

Daarbij hanteren we een drietal uitgangspunten:

- **Gebruikers centraal**

Niet de archiefcollecties en de mogelijkheden daarvan zijn leidend, maar de behoeftes van burgers en professionals om toegang te krijgen tot informatie. Dit is bepalend voor welke informatie toegankelijk is en hoe deze informatie toegankelijk is. Dit betreft niet alleen de huidige gebruikers, maar ook alle potentiële gebruikers. Nu en in de toekomst. Inclusief ambtenaren die informatie nodig hebben om het overheidswerk goed te kunnen doen.

- **Alle soorten informatie**

Niet alleen tekstbestanden, maar alle vormen van informatie moeten toegankelijk zijn. Zoals ook e-mails, chatberichten, websites, databases, rijke metadata, geodata, meetgegevens, etc. Deze nieuwe vormen van informatie worden niet gereduceerd tot alleen bestanden waar de gebruiker zich maar mee moet redden.

Maar ook de bijbehorende functionaliteit blijft beschikbaar. Ook een emotionele dimensie kan onderdeel worden van de toegang tot informatie. Bijvoorbeeld door te documenteren hoe de maatschappij reageert op het handelen van de overheid.

- **Informatieverdeelstation**

Archiefinstellingen bieden niet alleen toegang tot de eigen collecties van overgebrachte informatie, maar tot alle informatie ongeacht wie deze beheert. Informatietechnologie maakt het mogelijk om informatie uit verschillende bronnen op één plaats toegankelijk te maken, naar elkaar te laten verwijzen en met elkaar te combineren. Daarmee veranderen archiefinstellingen van een bewaarplaats in een verdeelstation van informatie.

Bijvoorbeeld door online integrale toegang te bieden tot alle openbare informatie. Of door gebruikers te helpen de juiste plek te vinden waar niet-openbare informatie toegankelijk is. Ook kunnen archiefinstellingen hun expertise en voorzieningen inzetten om andere organisaties te helpen hun informatie duurzaam toegankelijk te maken. Bijvoorbeeld door te adviseren of hun e-depot beschikbaar te stellen.

Veranderingstraject

Al deze veranderingen zijn voor archiefinstellingen ingrijpend. Een grote uitdaging daarbij is dat vooraf niet duidelijk is hoe de vernieuwde organisatie er uit moet te zien en hoe deze te realiseren. Natuurlijk zijn daar wel ideeën over. Maar die zijn niet eenduidig en moeten zich nog bewijzen. De enige weg vooruit is dan om continu kleine verandering door te voeren, goed te kijken wat werkt en de successen verder door te voeren. Een evolutionaire aanpak dus.

Deze aanpak is arbeidsintensief. Het loont daarom om dit samen te doen. Samen weten we meer en kunnen we meer. KVAN neemt als de vereniging voor archiefprofessionals- en instellingen hierin het voortouw. We werken aan een gedeelde toekomstvisie met bijbehorende veranderagenda, die we samen uitvoeren. De ervaringen die we daarbij opdoen delen we en beschouwen we kritisch. Zonder taboes om ook bestaande werkwijzen ter discussie te stellen. Er is immers geen garantie dat die in de toekomst nog effectief zijn. Tegelijkertijd hebben we ook oog voor de persoonlijke impact op de medewerkers. Want op termijn zullen werkzaamheden veranderen of zelfs verdwijnen. En er komt nieuw werk bij. Dit geeft soms stress en ongemak. Ook daar moeten we het over hebben.

Elke archiefinstelling kan een eigen invulling geven aan deze uitgangspunten. Ieder met een eigen focus, tempo en oplossingen. Maar wat ons bindt is een gezamenlijke richting en het commitment om van elkaar te leren en elkaar te helpen

De visie en agenda worden geen statische documenten met een vaste uitkomst, maar een zich ontwikkelende schets die steeds beter laat zien waar we uitkomen. Dit stuk is daar een eerste stap in.